

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI ÇALIŞTAYLARI-3

“İSLAMİ FİNANSTA ÜRÜN GELİŞTİRME ve FETVA SÜREÇLERİ” SONUÇ BİLDİRGESİ

1. İslami finans sektörünün payının artırılması ve daha fazla insana ulaşması için ürün gamının geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Ancak bunun gerçekleştirilebilmesi için öncelikle mevcut ürünlerin süreçlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.
2. Finansman tarafında ürün çeşitliliğinin artırılması için riskin karşı tarafa yüklendiği murabaha yönteminin toplam payı tedricen azaltılmalıdır. Mevcut durumda kullanılan murabaha yönteminin uygulanma süreçleri daha net olarak müşterilere anlatılmalıdır. Ortaklığa dayalı finansman türlerini teşvik etmeye yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca, ortaklıklar konusunda Sermaye Piyasası Kanunu’nda da mevcut bulunan teşvik edici düzenlemelerden de faydalanılarak (kar payı avansı gibi...) ilerleme sağlanmalıdır.
3. Dünyada hakim olan görüş borçlanma üzerinden kaynak sağlanması yönündedir. Fakat bu durum son yaşadığımız kriz sonrasında daha fazla sorgulanmakta ve özkaynak yoluyla finansman sağlanması konusunda teşvikler konuşulmaktadır. Bu nedenler, Türkiye’nin G-20 dönem başkanlığı görevini alması ve tema olarak özkaynak yoluyla finansmanın teşvik edilmesinin seçilmesi önemli bir fırsattır.
4. Sektörde bazı katılım bankaları tarafından müşarekeye dayalı konut projeleri yapılmaktadır. Elde edilen bu tecrübe, ülkenin kalkınmasına ve istihdama katkıda bulunacak enerji gibi daha uzun vadeli sektörler de uygulanmalıdır.
5. Özel fon havuzları ile muşaraka, mudaraba gibi ortaklık finansmanları için fon toplanmalıdır.
6. Tekafül ile sermaye piyasası ürünlerine daha fazla yoğunlaşma ve ilerleme ihtiyacı bulunmaktadır. Bu kapsamda özellikle Sukuk ihraçlarındaki yeni yaklaşımlar ve yöntemler konusunda fetva süreçleri hızla işletilmelidir. Mevcut sigortacılık mevzuatına tekafül sistemine yönelik düzenlemeler eklenerek, sistemin kurumsallaşması için bir iz konulması gerekmektedir.
7. Mevcut durumda Türkiye’de Katılım Bankaları, kendi bünyelerinde bir tür danışmanlık mekanizmasına sahip olduğunu belirtmektedirler. Ancak bu kurulların kompozisyonu, oluşturulmasındaki ölçütler, kurul üyelerinin banka ile olan ilişkileri vefetva süreçleri konusunda yeterli ölçüde şeffaflık ve standartlaşma yoktur. Danışma Kurulu uygulamasının en kısa sürede mevzuatta sağlam bir zemine oturtulması gerekmektedir.
8. İslami finansta zaruret ve ihtiyaç gerekçeleri yoğun olarak kullanılmakta ve ürünlerin onay süreçlerine bu yaklaşım etki etmektedir. Bu gerekçelerin arkasına sığınmak yerine uygun alternatiflerin ve kalıcı çözümlerin oluşturulması gerekmektedir.
9. Türkiye’nin Malezya ve Körfez örneklerinde olduğu gibi kendine özgü İslami finans ekolüne sahip olması gerekir. Bu husus, tarihinin ve medeniyet mirasının Türkiye’nin üzerine yüklediği bir sorumluluktur. Bunu başarmak açısından merkezi danışma kurulunun oluşturulması önemli adımlardan biridir.
10. Merkezi Danışma Kurulu’nun aldığı kararların uygulanması noktasında devletin yaptırımı olup olmaması konusu tüm boyutlarıyla dünya uygulamaları da incelenerek değerlendirilmelidir. Bu konuda AAOFI, IFSB gibi kurum ve ülke tecrübelerinden de yararlanılmalıdır.

11. Danışma komitelerinin bağımsızlığı ve fetvalar arası farklılık en önemli tartışma konularının başında gelmektedir. Merkezi bir danışma kurulu oluşturulması ile bağımsızlık sorunu önemli ölçüde çözümlenmiş olacaktır. Merkezi Danışma Kurulu, ilgili tüm tarafların temsil edildiği bir bileşime sahip olmalıdır. Bu bağlamda Kurul DİB, Üniversite, BDDK, SPK, Katılım Bankaları, Sermaye Piyasası Yatırım Ortaklıkları ve Tekafül şirketleri temsilcilerinden oluşabilir. Merkezi Danışma Kurulu karar alma sürecini sektördeki rekabete zarar vermeyecek şekilde işletmelidir.
12. Danışma Kurulu aldığı kararların bir tarafını da müşteriler, ortaklar gibi paydaşlar oluşturmaktadır. Bu nedenle ürünler ile ilgili fetva süreçlerinin şeffaflığı bahsedilen paydaşlar için de önem taşımaktadır. Kararların dayanak noktaları, danışma komitesinin üyelerinin lehte ya da aleyhte görüşleri ile çekinceleri paylaşılmalıdır.
13. Danışma kurullarının edilgen bir yapıdan, proaktif bir yapıya evrilmesi gerekmektedir. Bunun başarılması ise orta ve uzun vadede bu alanda çalışacak insan kaynağının yetiştirilmesi ile mümkündür. Daha açık bir ifadeyle hem ekonomi hem de fıkıh alanında yetişmiş insanların artırılması gerekmektedir. Bu amaçla üniversitelerde oluşturulan bu alana yönelik bölümlerdeki öğrenciler ile İslami finans kurumları (katılım bankaları, tekafül şirketleri vb.) arasındaki teması artırmaya yönelik programlar yapılmalıdır.
14. BDDK, SPK, TCMB gibi düzenleyici kuruluşlarda İslami finans alanındaki gelişmelerden ve düzenlemelerden sorumlu olan birimlerin kurulması sektörün gelişmesi açısından faydalı olacaktır.
15. Toplumun bütün finansal ihtiyaçlarının mevcut katılım bankaları tarafından karşılanması beklenmekte vebu durum Katılım bankalarının konvansiyonel bankalara yakınsamasına/benzeşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle değişik ihtiyaçlara cevap verebilecek kar amacı güden ya da gütmeyen farklı yapılardaki finansal kurumlara ihtiyaç bulunmaktadır.
16. İslami finans konusunda sacayağını oluşturan İslami finans kuruluşu, mevzuat/fıkıh ve müşteri tarafları bütünsel olarak değerlendirmelidir. Özellikle müşteri tarafının faiz, riskin paylaşılması, kar/zarar ortaklığının idrak edilmesi, sabit getiri gibi konular ile ilgili yaklaşımlarının daha sağlam bir zemine oturtulması için toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
17. Taklit ile başlayan İslami bankacılık uygulamaları, özgün ürünler üretmeye daha fazla yönelmelidir. Eğitim faaliyetlerine başlayan Türkiye'deki İslami finans yükseköğretim programlarındaki öğrencilerin özgün ürünler üretme konusunda teşvik edilmesi gerekmektedir. Üniversite sırasında ve sonrasında bu kurumlarda pratiğe yönelik işbirliği sağlanmalıdır.